

Augustus 2024

Inleiding

Het Vondelkwartier is in betrekkelijk korte tijd ontstaan. Onder regie van de gemeente werd het gebied tussen 1920 en 1930 grotendeels bebouwd.

Anders dan in het naastliggende Brediuskwartier lag het accent hier niet op al dan niet vrijstaande villa's op betrekkelijk grote percelen, maar op (huur)woningen voor wat destijds de middenklasse werd genoemd.

Een groot deel van de bebouwing kwam van de hand van maar een paar architecten: Rebel, De Bazel en Van Wamelen. Zij werkten voor drie verschillende woningbouw verenigingen, die elk een bepaald aantal woningen toegewezen kregen.

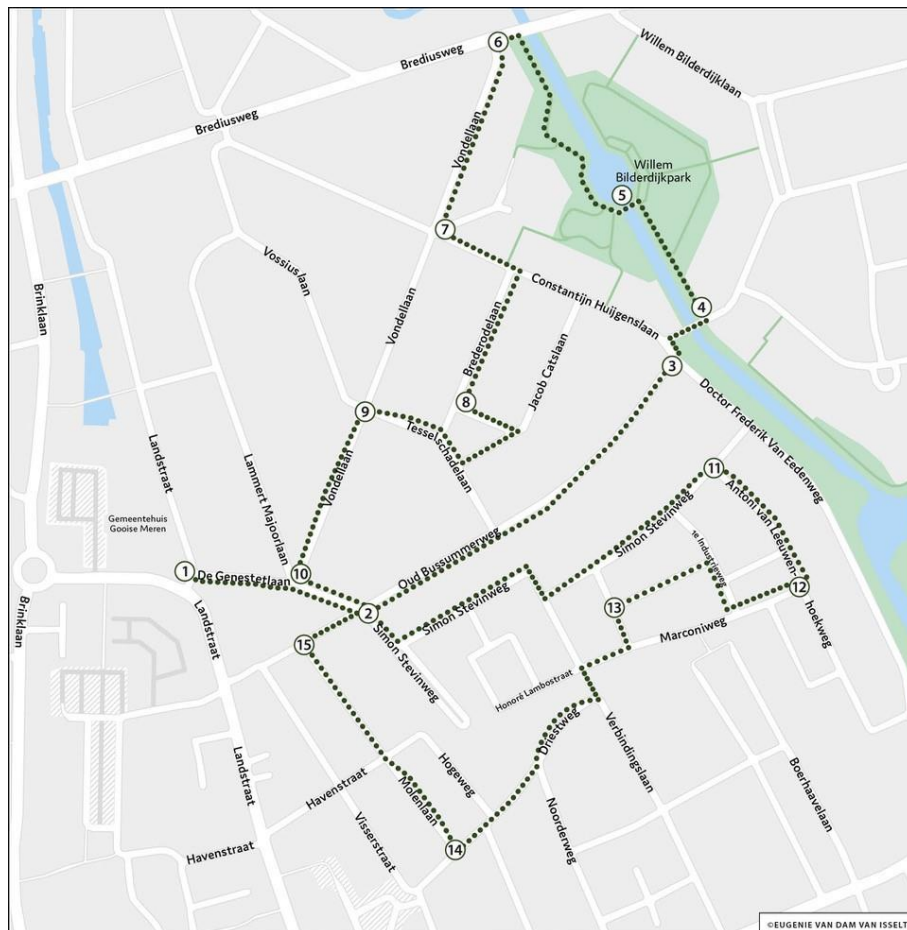
De detaillering van het stratenplan en de supervisie op de uitvoering waren in handen van directeur Gemeentewerken en gemeentearchitect G. Hartstra, die ook nog een klein hoekje van het plan voor zijn rekening nam.

De wijk wordt doorsneden door twee diagonalen en is daardoor opgedeeld in vier kwadranten die ieder hun eigen signatuur hebben.

Het Vondelkwartier en het Brediuskwartier zijn in 2007 aangemerkt als Beschermd Dorpsgezicht.

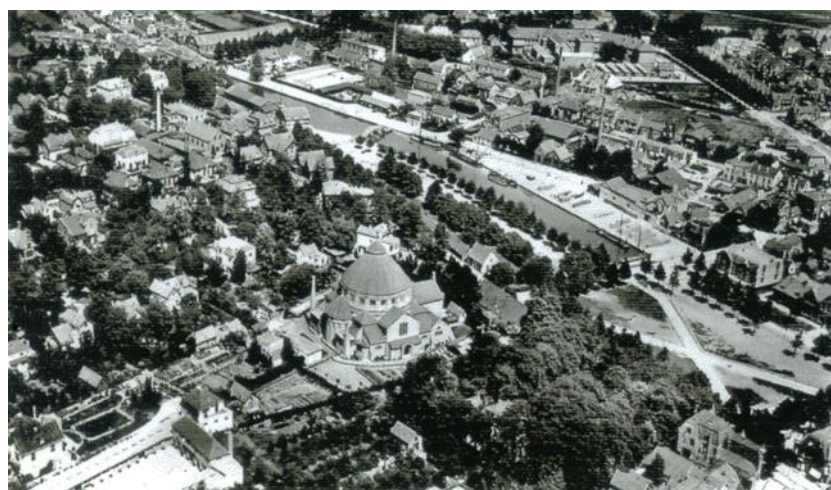
Aan het eind van de wandeling lopen we door het gebied ten zuiden van de Oud-Bussummerweg, waar door een mengelmoes van middenstandswoningen en kleinschalige bedrijvigheid uit de jaren 30 een heel andere sfeer heerst. We stuiten daar ook op een opmerkelijk hoogteverschil, doordat hier de grens was van de afzandingen uit de 18e en 19e eeuw. De sloten die daarbij waren ontstaan zijn in de twintigste eeuw gedempt, net als op een heleboel andere plaatsen in het gebied tussen Naarden en Bussum.

De wandeling heeft een lengte van ongeveer 3 km en duurt ongeveer 2 uur.

1. **Vertrek achterkant van het gemeentehuis, hoek Landstraat en De Genestetlaan.**

Vroeger, vanaf 1900, was dit de zuidoostelijke punt van de haven van Bussum, gedempt in 1940. Langs de haven was allerlei industriële bedrijvigheid, in het

Panorama Havengebied

bijzonder van stoomblekerijen, op de foto herkenbaar aan de hoge schoorstenen. Het gebied waar later het Vondelkwartier zou verrijzen was nog woest en ledig. De Brediusweg werd pas in 1905 aangelegd. De Gooische HBS uit 1910 was een van de eerste gebouwen die in dit gebied werden gerealiseerd.

2. Loop naar de Oud Bussummerweg tot de Vondelschool.

Kaartje uit 1924

De Vondelschool is gebouwd in 1905. Vanaf 1895 beijverde de gemeente zich om in alle buurten van Bussum een openbare school te realiseren. De Vondelschool, gebouwd door gemeentearchitect J. Evers, is de enige die nog bestaat. Destijds heette hij Prins Hendrikschool, naar de echtgenoot van Koningin Wilhelmina

Prins Hendrikschool

In 1965 werd de school min of meer gekaapt door de docenten en de ouders, die er een bijzondere school op neutrale grondslag van wilden maken. Ze gaven de school ook een andere naam, Vondelschool, naar het nabijgelegen Vondelkwartier. De school is sinds kort een gemeentelijk monument.

Naast de school stond het huis van de hoofdonderwijzer, dat in november 1940 door de Engelsen is gebombardeerd. In 1990 verrees op deze plek een lelijk appartementencomplex.

Ruïne onderwijzerswoning

3. Linksaf de Oud Bussummerweg in, tot de kruising met de Frederik van Eedenweg.

De Oud Bussummerweg is een heel oude weg die al in de 17e eeuw Laag Bussum verbond met Hoog Bussum. Bussum is ooit ontstaan op de hoger gelegen plek waar nu nog landgoed Oud-Bussem te vinden is. In de loop van de 16e eeuw verhuisde de bevolking echter naar een lager gelegen plek aan de weg van Naarden naar Hilversum. Van toen af werd de oorspronkelijke locatie Hoog Bussum of Oud Bussum genoemd.

Oud Bussummerweg begin jaren 20

Aan de linkerkant eerst een rijtje huizen uit 1933. Na de boerderij van Griffioen op nummer 31 (in 2024 verkocht) een rij huizen uit de begintijd van het Vondelkwartier, 1921, van de hand van architect Van Wamelen

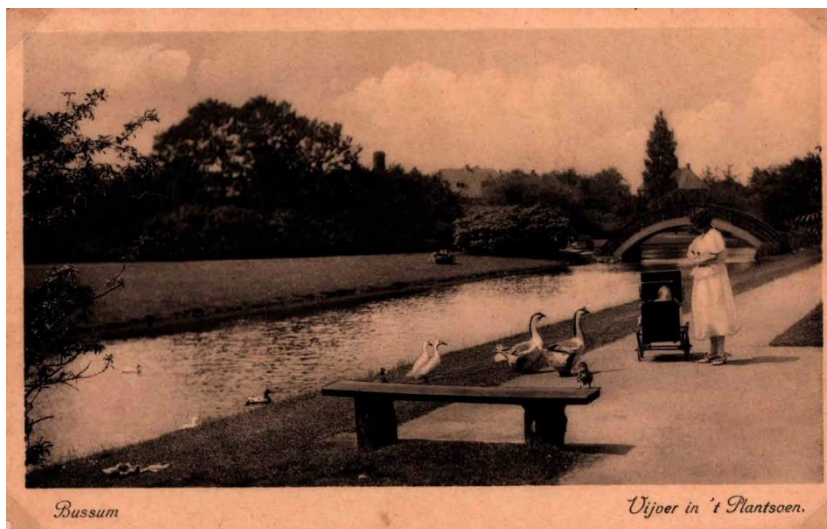
De boerderij van Griffioen was aanvankelijk de Zuivelhoeve van veehouder Van den Bosch. Ook Griffioen vestigde er een melkhandel in, Oud Swaenburg geheten.

Aan het einde van de weg, op de hoek met de Frederik van Eedenweg, staat de mooie kerk van de Vrije Evangelische Gemeente uit 1929, van de hand van architect H.F. Sijmons, die in Bussum ook het winkel-appartementencomplex aan het eind van de Nassaulaan heeft gebouwd. De kerktoren heeft eenzelfde profiel als die van het Filmhuis aan de Brediusweg, dat ook door Sijmons is ontworpen.

4. **Steek de weg over en ga even verderop linksaf het Bilderdijkpark in.**

Het Bilderdijkpark ligt in de noordoostelijke kwadrant van het Vondelkwartier en is ontworpen door landschapsarchitect Tersteeg, die ook een groot aandeel had in het uiteindelijke ontwerp van het Brediuskwartier. Het park werd aangelegd in 1927, als onderdeel van het Brediuskwartier.

Je kunt hier goed het hoogteverschil zien dat is ontstaan door de afzanding van het gebied ten zuiden van Naarden, om de vesting een vrij schootsveld te geven. Tersteeg heeft zijn park aangelegd aan weerszijden van een afzandingssloot. Het bruggetje in het midden was aanvankelijk een boogbrug, om ruimte te geven aan zandschuiten die er onderdoor moesten. De andere sloten in het gebied zijn gedempt.

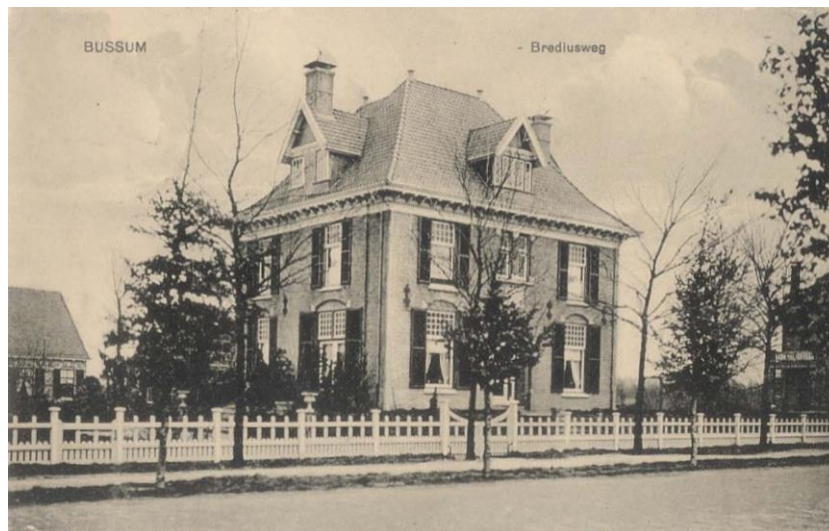
Bilderdijkpark

5. **Steek linksaf het bruggetje over en meteen rechtsaf de weg vervolgen, langs de achterkant van het Gorterplantsoen tot aan de Brediusweg.**

Aan de overkant van de Brediusweg staat een villa uit 1909. Later is er aan de linkerkant een stuk aangebouwd; architect L. Bours.

In de jaren 50 was hier de Volksuniversiteit gevestigd.

Let ook op de mooie zonneklok boven de ingang.

Brediusweg 31

6. Linksaf en meteen weer linksaf, de Vondellaan in.

Op Vondellaan 1 staat een prachtige villa uit 1914 van H.J. Everts, de zoon van gemeentearchitect J.F. Everts.

Vondellaan 1

Op de nrs. 12-14 en op 11-13 twee vrijwel identieke ensembles uit 1913 van architect Nico Doornberg, die in Bussum o.a. ook de Vredekerk heeft gebouwd.

Vondellaan 12-14]

Op nr 15 een villa van architect J. Camman, die in Bussum o.a. in 1934 het nieuwe gebouw van Concordia ontwierp.

Even verderop kruisen de twee diagonalen die het hart van het Vondelkwartier vormen elkaar. Even verderop stond aan de linkerkant van de Huygenslaan de Gooise HBS uit 1910, van de hand van de Bussumse architect C.J. Kruisweg, die in Bussum heel veel heeft gebouwd, o.a. de voormalige Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Generaal de la Reijweg (nu een apotheek).

Gooische HBS 1910

Gemeentearchitect Hartstra nam de woningen op deze hoek voor zijn rekening. De door De Bazel ontworpen woningen verderop aan de Huygenslaan dateren uit 1917 en zijn duidelijk een heel stuk soberder van uitvoering van die van zijn collega's Van Wamelen en Rebel.

7. Bij de kruising met de Constantijn Huygenslaan linksaf. Even verderop rechtsaf de Brederodelaan in.

De zes 2-onder-1-kapblokjes zijn van architect Van Wamelen. Let vooral op de balkonnetjes en de kloeke schoorstenen.

Brederodelaan

8. Bij het Catsplein linksaf en vervolgens twee keer rechtsaf lopen (dus met de klok mee).
Aan het eind doorlopen, de Tesselschadelaan in.

De huizen in dit segment zijn van de hand van architect Rebel.

9. Bij de Vondellaan linksaf.

U kunt hier de wandeling beëindigen. Sla dan bij de Genestetlaan rechtsaf en loop terug naar het beginpunt.

10. Bij de Genestetlaan linksaf.
Steek de Oud Bussummerweg over en loop voor de Vondelschool langs.
Linksaf de Simon Stevinweg in.

We komen hier in een heel andere wereld.

Op het kaartje uit 1924 is te zien dat hier toen nog een paar zanderijsloten lagen. We stuiten hier ook op de grens van de afgravingen, zoals we nog zullen zien. Het gebiedje had in de volksmond de naam Koeienkamp. De sloten werden in 1932 gedempt, waarna het terrein werd opgehoogd met zand uit de Groene Long in Bussum Zuid

Vervolgens werden hier voornamelijk middenstandswoningen gebouwd in opdracht van de gemeente.

Graafwerkzaamheden bij de latere Simon Stevinweg, 1932

Opvallend is dat tussen de woonhuizen twee bedrijventerreintjes zijn gesitueerd die alleen bereikbaar zijn via onderdoorgangen onder de woningen. Het hele gebied is in korte tijd volgebouwd, tussen 1935 en 1938. Het hele complex is van de hand van architect Klaas van den Berg, die in Bussum veel zeer gevarieerde projecten heeft gerealiseerd, waaronder Villa Catalpa bij de Kom van Biegel in het Spiegel.

11. Loop door tot de Anthoni van Leeuwenhoekweg en sla rechtsaf.

Anthoni van Leeuwenhoeklaan 47

Let op de aardige details in de gevel van de rij huizen aan de rechterkant, bijv. de erker op nr. 47 en de gevelsteen op nr. 35

Anthoni van Leeuwenhoeklaan 35

Aan de linkerkant kijken we uit op de achterzijde van de luxe huizen aan de Frederik van Eedenweg uit dezelfde periode (1936, architect J. Negrijn)

12. Bij de Marconiweg rechtsaf en daarna rechts onder de huizen door de 1e Industrieweg in en vervolgens linksaf naar bedrijvenpark De Vrijheid.

Onderdoorgang Marconiweg- 1e Industriestraat

In deze straat is nog steeds ruimte voor kleinschalige bedrijvigheid, die aan het oog wordt onttrokken doordat het bedrijventerrein geheel is ingebouwd tussen de woningen.

13. Aan het eind linksaf, terug naar de Marconistraat. Daar rechtsaf en even verder links de trap op. Rechtsaf de Driestweg in.

Het hoogteverschil is ontstaan doordat tot hier het schootsveld van de vesting Naarden is afgegraven. Vandaar dat dit deel ook pas betrekkelijk laat is bebouwd. We staan nu op de Driestweg. 'Dries' (zonder t) betekent 'braakliggend land, buitengebied'. Dit was dus de weg van het dorp naar het buitengebied. Het gebied tussen de Huizerweg en de Driestweg is in de jaren rond de vorige eeuwwisseling volgebouwd, in een tijd dat de gemeente zich nog niet actief met 'stadsontwikkeling' bezighield.

Bestrating van de Verbindingslaan, gezien vanaf de Driestweg, ca 1900

Bussum groeide na de aanleg van de spoorlijn tussen 1874 en 1910 van 1200 naar 10.000 inwoners. Hier woonden de gewone mensen, in vaak kleine of zelfs armoedige huizen.

Driestweg 13

Langs de Driestweg zelf vinden we nog sporen van het oude boerendorp dat Bussum tot 1900 is geweest, bijv. op nr. 13, een boerderij uit 1886 en op nr. 14, een boerderij uit 1890

2Schildering van Driestweg 14

14. Rechtsaf de Molenlaan in.

De Molenlaan gezien vanaf de Driestweg

Ter hoogte van de Havenstraat bouwde Klaas Bakker in 1907 een kleine molen op een houten onderstel. De omgeving raakte echter al gauw zo dicht bebouwd dat de molen onvoldoende windvang had. Bakker verhuisde de molen naar het eind van de Hamerstraat, maar het zandpad langs de molen heette voortaan Molenlaan. Het liep achter de Prins Hendrikschool uit 1905 langs

Op nr. 21 het gebouw van de Vergadering van Gelovigen. Het gebouw stamt uit 1905, omgebouwd tot kerk in 1921. De Vergadering der Gelovigen is een van de vele evangelische aftakkingen van de Protestantse kerk

Molenlaan 21

Op nr. 12 zat vroeger het gemeentelijk slachthuis, later omgebouwd tot gemeentelijke gaarkeuken.

Molenlaan 12

Op nr. 11 de vroegere gymzaal van de Vondelschool, die ook dienst heeft gedaan als Goois Miniatuurtheater en als Filmhuis (tot 2009).

Molenlaan 11, Gymzaal Vondelschool]

15. Bij de Oud Bussummerweg rechts en meteen links door de De Genestetlaan terug naar het beginpunt.

Einde van de wandeling